

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:		A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.	A lap szellemi részét illető czikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnoki —, az esetleges reklamáziók pedig a kiadóhivatalnak küldendők.
Egész évre	4 frt.		
Félévre	2 „		
Negyedévre	1 „		

Utmutatás

Ausztria egyházi bíróságai részére házassági ügyekben.

I. czím.

A házasságról.

(Folytatás.)

34. §. Az érvénytelenül kötött el nem bált házasság, ha csak nem beleegyezés hiánya miatt semmis, bontólag megtiltja a házasságot az egyik fél között és a másik félnek bezárólag negyedik fokig való vérokonaik között.

35. §. Az érvényesen és tisztán létesített eljegyzés útjában áll annak, hogy a jegyesek egyike a másik jegyesnek első foku vérokonaival házasságot kössön. Ugyanazt mivel a tisztességes feltétel mellett kötött eljegyzés is, miután a feltétel tisztázatot.

36. §. Azok között, kik házasságtöréssel szennyezték be magukat, érvényes házasság létre nem jöhet akkor, ha ők azon időben, mikor a másik házastárs még élt, egymásnak házasságkötési ígéretet tettek, vagy tényleg házasságot kötni merészeltek, vagy ha legalább is egyik fél a házasságtörés által jogaiban megsértett hitvestársnak halálát mesterségesen előidézte azon szándékkal, hogy büntársával házasságot kössön.

37. §. A hitvesgyilkosság megsemmisíti a házasságot a gyilkosságban részes hitvestárs és azon személy között, kivel a büntény elkövetésére egyesült, a mikor bár csak egyik fél is gonosztettét azon szándékból követte el, hogy a másikkal házasságot köthessen.

38. §. A házasság érvényes megkötéséhez megkívánatik, hogy a házasulandók kölcsönös beleegyezésüket mindkét félnek, vagy legalább egyik félnek illetékes plebánosa, vagy más ő általa avagy a püspök által felhatalmazott pap és két vagy három tanu jelenlétében nyilvánítsák ki. A birodalom azon részeiben, melyekre vonatkozólag az Apostoli Szentész 1841 April 30-án kelt rendelkezését kiadta, a katolikus és nem katolikus keresztények közötti házasságot a katolikus plebános távolléte nem semmisíti meg.

39. §. A házasulandók illetékes plebánosának az tartatik, kinek plebániája területén azok állandó, vagy ideiglenes lakhelyvel bírnak.

40. §. Rendes lakhelynek (domicilium verum) azon helyet nevezzük, a hol valaki vagy kizárólag, vagy külön-

sen tartózkodik, úgy, hogy mikor nem lakik ott, utazóinak mondatik. A míg ezen helyen a magának és családjának ki szemelt lakást megtartja, addig a hosszabb távollét is magában véve nem elegendő a rendes lakhely áttételének eszközésére. A hol valaki állandóan megtelepedni ugyan nem szándékozik, de mégis olyan célból lakik, melynek megvalósítására hosszabb tartózkodás kívántatik, ott ideiglenes lakhelyet bir. (quasi domicilium).

41. §. A nőnek ott van rendes lakhelye, hol férjének; a kiskorúknak ott, hol a szülőknek; és a nevelt gyermekeknek ott, hol a gyámnak. Azon hely, hol például férjes asszony szolgál, vagy kiskorú gyermek tanulást vegett tartózkodik, vagy katona állomásozik, ezeknek ideiglenes lakhelye gyanánt veendő. Hogy kit kell kiskorúnak tartani, vagy jogi tekintetben kit kell a kiskorúakkal egy sorba helyezni, azt az osztrák (általában polgári) törvény batározza meg.

42. §. Az állami tisztviselőknek, valamint azoknak is, kik egész életükre bármintemű állami szolgálatba léptek, azon helyen van állandó lakhelyök, hol rendes hivataluk vagy szolgálatuk teljesítése miatt laktak. Midőn más helyen kiküldetés folytán rendkívüli szolgálatot teljesítenek, mely természeténél fogva hosszabb késedelmet igényel, akkor ott ideiglenes lakhelyet szereznek.

43. §. A ki magános embernek, társulatnak vagy valamely vállalatnak szolgálatába szegődik, ideiglenes lakhelyet szerez azon helyen, hol szolgálatának végzése miatt lakik. Azonban szükséges, hogy ezen szolgálatok ne legyenek olyanok, melyek folytonos lakás változtatást követelnek. De szolgálatok szempontjából sem lehet lakhelyet szerezni olyan helyen, hol azon urnak, kit valaki szolgálatok miatt lakására nézve is követni tartozik, lakhelye nincsen.

44. §. Azon esetben, ha valaki állandó lakhelyén kívül még más plebániák területén is az ő használatára szánt és berendezett házakkal bir, ezen helyek közül neki csak ott van ideiglenes lakhelye (quasi domicilium), hol vagy minden évben feltűnő sok ideig szokott tartózkodni, vagy a hol legalább hat hetet töltött akkor, midőn a helyet lakhelyének mondja.

45. §. Azokra nézve, kiknek sem állandó, sem ideiglenes lakhelye nincsen, az az illetékes lelkész, kinek plebániájában tartózkodnak.

46. §. A mozgó katonasághoz tartozó személyeknek illetékes lelkése a táborig káplán, illetőleg a táborig superior

az Apostoli Szentszék által engedélyezett kedvezmények értelmében. Kik az állandó katonasághoz számíttatnak, lakhelyük lelkészéhez tartoznak.

47. §. A házassági szövetség érvényének az nem árt, ha az illetékes lelkész másnak hallgatagon adott szabadalmat, hogy valamely házasság megkötésénél szerepeljen; de mégis a legsürgetőbb szükség esetét kivéve senki se végezze az esketést, kinek erre az illetékes lelkész vagy a püspök maga világos felbatalmazást nem adott. A csak előre feltételezett engedély nem elégséges; az sem használ semmit, hogy kellő megkeresés folytán a felbatalmazási joggal bíró lelkész ügyis ez engedélyt megadta volna, vagy hogy a dolgot utólagosan helyben hagyja.

48. §. A ki egyetemlegesen nyert esketési felbatalmazást, az más papnak is egyes esetekben adhat engedélyt. A ki eme felbatalmazást egyes esetekre nyerte, annak nincs joga mást megbízni, hacsak nyilván megbizási joggal fel nem ruháztatott.

49. §. Valahányszor valami okból kétség támad affőltt, hogy melyik lelkészt illeti meg az esketési jog, az ügyet a püspök elé kell terjeszteni is az ő határozatát vagy rendeletét bevárni.

50. §. A házassági beleegyezésnek megbízott általi nyilvánítása érvényes, hogyha ezen ügyben a megbízottnak különös megbatalmazás adatott, mely a leendő hitvestársnak személyét eléggé meghatározza és azon időben, mikor a megbízott az ő megbízója nevében a házasságot megkötötte, még vissza nem vonatott.

Mindazonáltal a lelkész megbízott által végzendő házasságkötésnél közre ne működjék, hacsak erre a püspök biztosan batalmat nem adott.

51. §. Hogy a feltétel mellett adott beleegyezés a házasságnak alkotó oka-e vagy nem, ez a feltétel teljesítésétől függ.

52. §. Midőn a feltétel esetleges, vagy nem esetleges jövő körül forog, a házasság felfüggesztetik mindaddig, míg a feltétel teljesül.

Hogyha nem teljesül, az adott beleegyezésnek hatálya megszűnik. Midőn a beleegyezés a jelenre vagy multra vonatkozó feltételhez köttetik, a házasság vagy érvényes, vagy nem, a mint a feltétel vagy teljesült, vagy nem.

53. §. Semmis az a beleegyezés, mely a házasság lényegével ellenkező feltételhez köttetik. Az olyan feltételeket, melyek valami lehetlent, vagy erkölstelent tartalmaznak, de a házasság lényegével nem ellenkeznek, semmibe sem kell venni.

54. §. Ki a feltétel teljesülése előtt házastársával hál, a feltételt azonnal megszünteti.

55. §. Csak a püspöknek világos engedélye mellett fogadható el a feltételes beleegyezés. Azon feltételek, melyeket a beleegyezés nyilvánításában nem fejeznek ki, számba se veendő.

56. §. Az egyház minden tekintetben gondoskodni akarván a házasságok épségéről és tisztaságáról, de arra is ügyelvé, nehogy a bontó akadályok száma tulságos legyen a házasságról olyan rendeleteket is bocsátott ki, melyeknek megtartását követeli ugyan, de azoknak áthágása meg sem vonja maga után a házasság semmisségét.

57. §. A menyiben és a meddig az eljegyzés házasságkötésre kötelez, addig bármely házasságot tilossá tesz, mit a jegyesek egyike valamely harmadik személylyel köt.

58. §. Valamely szerzetesi társulatban telt szegénységi, szüzességi és engedelmisségi egyszerű fogadalmom, úgyszintén az örökös szüzesség, szerzetes rendbe lépés, papirend felvétele és a nőtlenség egyszerű fogadalma nem engedi, hogy az így lekötöttek törvényesen házasságot kössenek.

59. §. Advent első vasárnapjától kezdve Vizkereszt ünnepeig bezárólag, és Hamvazószerdtától kezdve Fehérvasárnapig bezárólag, tilos menyegzőt tartani.

60. §. Mielőtt a házasság megkötöttek, a jegyeseknek lelkésze köteles azt három vasár- vagy ünneppon sz. mise szolgáltatás alkalmával nyilvánosan kihirdetni, és a biveket inteni, hogy a ki előtt valami akadály ismeretes, azt jelentse be. A házasulandóknak személyét mindkettőnek vezető és keresztneve, születés helye, kora, foglalkozása és lakhelye világos kimondásával pontosan meg kell határozni.

61. §. Ha a völegénynek vagy arának nemesak állandó, hanem ideiglenes lakhelye is van, a hármak kihirdetésnek azok lelkésze által úgy az állandó, mint az ideiglenes lakhelyen meg kell történnie. Mikor pedig az az eset áll elő, hogy egyik vagy másik jegyesnek rendes lakhelyén kívül egynél több ideiglenes lakhelye van, akkor elegendő, hogy ha a házasságot a rendes lakhelyen levő lelkész és az ideiglenes lakhelyetk egyikének lelkésze szabályszerűen kihirdeti.

62. §. Ha a völegény vagy arra azon plébániák egyikeben sem lakott legalább hat hétig, a melyekben az említett szabályok szerint a kihirdetésnek meg kell történnie, akkor még azon hely plébániális egyházában is foganatosítani kell a kihirdetést, a hol a szóban forgó személy utoljára legalább hat hétig tartózkodott. Ha ez alkalmas módon meg nem történhetik a különleges körülmények miatt, akkor az ügyet a Püspök elé kell terjeszteni.

63. §. Azokra nézve, kiknek helyben sem reudes lakhelye nincsen, sem az ideiglenes lakhelyen már legalább egy évig nem tartózkodtak, a kihirdetéseket ott is foganatosítani kell, a hol őket a polgári községben honossággal bíróknak jogai megilletik; és midőn efféle jogokkal sehol sem bírnak, akkor a menyiben lehetséges születés helyöknek plébániájában is ki kell őket hirdetni. Midőn a házasulandónak sem reudes, sem ideiglenes lakhelye nincsen, akkor a kihirdetésnek az ő jelenlegi tartózkodási helyén levő plébániában kell megtörténnie, valamint ott is, hol őt apolgári községben honossággal bíróknak jogai megilletik; vagy ha azokkal sem bír, akkor a menyiben lehetséges születés helyének plébániájában kell őt kihirdetni.

64. §. A kihirdetéseket ismételni kell, hogy ha azoknak bevégezése után hat hónap alatt a házasság meg nem köttetik, vagy ha a püspök azt rövidebb idő elteltével is megparancsolja.

65. §. Míg a kihirdetések rendszeren meg nem törtétek, addig a házasság rövrvényesen létre nem jöhet.

(Folyt. köv.)

Mióta káromkodnak Magyarországon.¹⁾

A káromkodás fogalma feltételezi a vallást, az istenismeretet, mert enélkül az ember lelke felháborodásában sem vetemedhetik arra; s épen ez alapon is állíthatni, hogy őseink nem hozták be Európába a káromkodást, sőt hogy akkor is, midőn a keresztény vallást már elfogadták, századokon keresztül a XVI. század közepéig sem éltek e rut szokással.

Bár régi krónikáiróinknak az ősrégék nyomán sajátos fogalmaik valának a hunok és ősmagyarok lelki életéről, amennyiben azokat a legdurvábbaknak jellemzik, a káromkodásról sehol sem tesznek említést. Így a többi közt Bonfin nyomán Heltay Gáspár krónikájában a szkitákat, mely elvevés alatt a hun-magyarokat érti, olyanok jellemzi, kik legkisebb lelki műveltséggel sem bírtak, torzborz szakált és haját viseltek, mert sohasem borotválkoztak s e miatt „vad és fene tekintetűek valának.“ Sőt szerinte még a szövést, fonást sem ismerték s ruházatuk csupán állatok irhájából állott s véteknék csupán a tolvajlást tartották. Ő ez ősmagyarokat vitéz harezolónak, de kegyetleneknek jellemzi, mert „Mars az ő planétájok: ez indítá őket kegyetlenkedésre.

Későbbi történetiróink szerint is őseink vallása eleintén egyszerű természetkultusz volt, hasonló ahhoz, mely Közép-Azsia többi népeinél, kivált a parzoknál divott. Eleintén tűz és levegőtisztelők valának, utóbb azonban az egy Isten eszméjének hódoltak, sőt a gonosznak külön főlényetül az ármanyost, manót és ördögöt képzeltek. Ezek szerint az ősmagyarok szó- és eskümtartók, szelidek és bőlesek valának, kik között vétek sem merült fel s kiket utóbb csak a folytonos harcok tettek kegyetlenekké és keményekké.

Mindamellett nincs nyoma sem a magyar történelemben, sem a törvénykönyvekben annak, hogy a magyaroknál a káromkodás mindaddig, míg az Arpád-házból kikerült s később önválasztotta királyaik alatt az alkotmány oltalma alatt ősi jogait élvezve, bár sok vész és viszontagság közt éltek, a káromlást ismerték volna, mely rut bűn és csuf szokás csupán a mobácsi vész után bekövetkezett válságos időkben fészkelődött be, midőn a magyar koronáért két trónkövetelő, Zápolya János és I. Ferdinánd versengett s a pártokra szakadt országban, melyben a pártfeleken kívül még a hódító török is dühöngött, a folytonos harezok közt erőszak és féktelenség s azzal együtt a nyomor, inség mindinkább eláradt a hazában. Nemesak az ország rendei és főurai, hanem a köznép is a két király közt pártosokul szereplvén, a legnagyobb elkéséredéssel törekedtek egymásnak ártani, egymást ölni, égetni és pusztítani, auélkül hogy a kevés számú jobb érzésűek a két tehetetlen s egymás ellen törő király mellett az ország végromlásán segíthettek volna s eközben, míg a közigazgatás és igazságszolgáltatás fenakadt s e helyett a közzavarban a családság, megvesztegetés, hatalmaskodás és erőszakoskodás divatozott, a személy- és vagyonbiztonság teljesen felforgattatott, a magánjogok kíméletlenül megsértettek, míg a hatalmasan előtörő török csapatok is minden oldalról épen úgy, mint a féktelenül portyázó s erőszakoskodó magyar és német zsoldos és vérszomjas zabolátlán seregek zaklatták a földnépet, mely a rája nehe-

zedett elviselhetetlen teher és nyomoruság közepette még a vallás és egyház erkölcsi világában sem találhatott vigaszt, melyet a felforgatott államviszonyok közt a reformáció által keletkezett felekezeti zűrzavar szintén elnyomott.

E válságos szomorú időkben elveszté az ország népe hitét az Istenhez s vallásához, melyet határtalan elkéséredésében gyalázni, szidni és káromkodni kezdett, a mely szokatlan elfajulás később, midőn Miksa megkoronázottat s Ferdinánd némileg a rendet helyreállítá, a birtokos osztály megrémültvén sürgeti, hogy e lábrakapott bűn ellen szigorú intézkedések hozassanak. Minek következtében azután 1563. évben a Pozsonyban összegyűlt ország rendei előterjesztésére keletkezett az 1563. 42. törvényczikk, melyben világosan felhozattak, hogy amennyiben a közelebb elmúlt években az országban az átkozódók részéről keletkezett az Isten és szentség elleni káromkodás, melyért nehogy az Isten jogos haragja az ország ellen felingereltessek, meggátlásul megállapítottat s Ferdinánd által azon évi november hó 13-ikán szentesített is, hogy mindazok, kik Istent, a szentségeket és lelket káromolják s azok, kik ezeket hallván a bíróságnál fel nem jelentik, első ízben nyilván megfenyíttessenek, másodízben megpálcáztassanak, harmadízben pedig mint emberölő vagy más gonosztevők megbüntettessenek: a fel nem jelentők pedig három márkányi pénzbírsággal sújtassanak.

S bizonyára a hatóságok alkalmazták is e törvényt, de nem a kellő eredménnyel, mert a rut szokás mindinkább terjedt s mélyebb gyökeret vert az ország lakosainál úgy, hogy egy évszázad leforgása után az 1659. évi július 21-én Pozsonyban megnyílt országgyűlésen jónak látták a fennebbi törvényt megújítani, szigorú alkalmazását elrendelni.¹⁾ Nemkülönbön hatvannégy év múltán ismét megújítják, az 1723. évi 110. törvényczikkben megállapítatván, hogy az előbbi törvények az Isten, boldogságos szűz Mária és szentek káromlói ellen szigorúan alkalmaztassanak s mivel később, különösen az I. Napoleon elleni hadjáratokban szervezett magyar nemesi felkelők — insurgensek közt is divatba jött a káromkodás, ennek meggátlásul hozatott a pozsonyi országgyűlésen az 1808. évi 11. t. cz. 13. §-a...

S számos példa van arra, hogy hatóságaink a megyei törvényszékek, városi bíróságok és uri székek egyaránt, élvé a törvényadta joggal, csakugyan szigorúan alkalmazták is a törvény rideg intézkedéseit és büntéseit. Így a beregszászi városi bíróság 1748. november hó 12-kén bizonyos Duszkanó nevű ottani aszonyt, „adta teremtette és ménkö mondásáért s részegeskedéseért, jöllehet halált érdemelne, arra ítélte, hogy egymásután három pénteken keményen lapátoltassék meg és a városból örökre száműzetessék.“

1752. augusztus hó 27-kén ugyanazon becsületes tanács Fagyas Lukácsot azért, mert „b . . . a anyalekével, teremtettével felette igen káromkodott,“ 24 lapát csapásal büntette, azon megjegyzéssel, hogy ismétlés esetében „kövel veretetik agyon.“

1772-ben pedig Orosz Lászlónét, hasonló káromkodásért, mint maga rosszaságáról és példás istentelenségéről már mindenki előtt ismeretes és megjegyeztetett gonosz aszonyt, más hasonló nők elrettentésére“ ötven kemény korbácsütésre ítélte.

Hasonló módon járt el a Munkács városi tanács is. Így

¹⁾ A Magyar Történelmi Társulat közlönyének a Századoknak utolsó füzetéből.

¹⁾ 1659. 42. t. cz.

1684 évről az foglaltatik a rövid tartalmu tárgyalási jegyzőkönyvben: „Deliberatum est. Főbíró Kallós István uram házában tetszett az istenes törvénynek, hogy Isten ellen való káromkodásért Bodnár Sándoron a piacon város láttára a juratussal negyven csapassék, mivel tanukkal és a maga nyelve megbizonyította. Hogyha pedig ezen vétekben találattik mások, tehat kövel veretessék agyon.“

Érdekesebb ennél a következő 1695-ki eset, mely egyzersmind az akkori bűnvádi eljárást feltünteti, lévén az a tárgyalási jegyzőkönyvben így leírva: „Nemes Beregh vármegyében levő Munkács városának most substitult főbírója Lázár György mint A(ctor) szólítja a törvényhez a munkácsi becsületes tanács elébe ugyan felülemített vármegyében és városunkban lakó nemzetes Cegléd János uram szolgáját Kalin Jánost alias Hagymás mint I(ncantus,) mivel a felső napon ugymint die 4. Julii nem tudatik mi októl viseltetvén a felül említett kimenvén a város piacára és ott mind városunk lakosai s mind körül való népek ballatára rettenetes istenkáromló, ördögadta és teremtével kezdett szitkozódni: mely dolgot az A-nak fülébe vitték és mint város magistratusa parancsolt a város földén megfogatni és kalodában tétetni; a kalodában lévén pedig az I. nemhogy magát tartoztatta volna, de egész napestig, amint a száján kifért, a szent Istent káromló undok szitokot úgy szórta ki; azzal sem elégedvén meg, kezdette a várost égetéssel fenyegetni . . . Deliberatum est. Munkácsi főbíró Somody Márton ur házában a tekintetes tanács Lázár György bíró uram képebeli magistratusnak mivel A-nak Kalin János I. ellen való felelete szerint megbizonyította Kalin Jánosnak mind Isten ellen való káromkodását, mind égetéssel való fenyegetését böven tanuknak világos vallástételeikből, per hoc tetszett az egész törvényszéket ülő bírának közönséges voxokból, hogy Isten ellen való káromkodásért és tüzzel való fenyegetéseért a város piacon kövel veretessék agyon Kalin János.“

Nemkevésbé érdekes ez is az 1732. évből: „Deliberatum est. Munkácsi főbíró Konchási János házában tetszett a törvénytevő személyeknek, mivel a tanuknak fassióikból előttünk világosan constálva, hogy városunkba lakozó Técsi István az Istennek méltósága ellen ördög adta, mennykő teremtetete, disznó adta éktelen káromkodásokat tett volna, sem isteni, sem emberi szép intésnek nem engedett volna, azért a következő hétfőn (hetivásár alkalmával) úgy mint 3 a Novembris 1732., a piacon levő falóra feltétetik és délig ottan detináltatik pro primo; pro secundo, hogyha azon éktelen káromkodásokban leledzendik, tehat ismét feltétetvén a falóra, onnan 12 óraker levétetvén, neki negyven lapát adatik; mindazokkal sem gondolván, ha harmadszor is azt a gonoszást elköveti, ország törvényei szerint, megköveztetik. Anno domini 1732. die 27-a Octobris.“

De a katonai rendeknél is szigoruan tiltott a szitkozódás rut szokása.

Érdekes e tekintetben a káromkodás megfékezésére a kövári várórség részére az ottani várkapitány által 1665. évben kiadott badi edictum, melynek 2. §-ban ez foglaltatik:

„Mivel igen eláradott az Isten ellen való káromkodás s az isteni szolgálatban való rüstelkedés, azért valaki vasárnap a prédikációt elmulasztja, ha fizetett szolga, aznap kenyérbeli praemondáját elveszítse, ha ugyan contumacia ductus azt szoközben négyszer-ötször megpróbálna: a férfi megpálcáz-

tassék, ha asszonyemberek közül való, a hid alá tétessék és ott megöntöztessék. Valaki ezeknek a rut szitoknak nemével, ördögadttával, ördögteremtével szitkozódik, indifferenter akárki legyen, kövel veretessék agyon; aki pedig ördög lélekével és egyéb afféle szokatlan szitkokkal szitkozódik, német és drabant, szolgarend megpálcázattassék. Ha magam találsz mondani, totiesquoties egy forintot adjak; ha vicekapitány uram, 30 pénzt adjon, ha porkoláb uram közöl valamelyik, 20 pénzt s az ilyen jövedelmek fordítottassanak az ecclesia szükségére.“

S jöllehet a káromkodás keletkezésekor a XVI. században a magyar törvényhozó testületet a szentírásnak az Isten nevét szidalmazókra vonatkozó intelmei s e tétel: „Az Isten nevezete ne legyen szádban szüntelen és a szentek nevét se keverd beszédedbe, mert nem maradsz ez által büntetlen“ vezeté a tevőleges törvény megalkotására: mégis ettől eltekintve, II. József „római császár és Német-Magyar és Csehországok királya,“ midőn Bécsben, 1787. április hó 2-án (gróf Pálffy Károly és Nagy József ellenjegyzése mellett) kiadja a Magyarországra is kiterjesztett „közönséges törvényét a vétkekről és azoknak büntetéseiről,“ az ötödik fejezetben, mely „Az erkölcsök rontására czélzó vétkekről“ szól, a 61. §-ban a káromkodásra nézve a fejedelem felvilágosult eszméi és gondolkodása magasztosságáról tanuskodólag, ezt állapítja meg: „Aki a józan észet olyannyira megtagadja, hogy a Mindenhatót nyilvánvaló helyeken vagy másoknak jelenlétében beszédek irások vagy cselekedetek által vakmerőképen káromolni merészelje, ezzel úgy kell bánni, mint egy eszelőssel és mindaddig a bolondok házában fogva tartani, míg a javulásnak bizonyos jeleit nem mutatja.“

Hatvanöt év mulva az osztrák abszolút kormány e tekintetben már más véleményt táplált, midőn az 1852. évi május hó 27-én kelt császári nyílt parancsesal az 1803. évi szeptember hó 3-án kelt osztrák büntető törvénykönyvet némi módosításokkal Magyarországon, mint az összbírodalom egyik koronatarományában is életbe léptette. Itt a 13. fejezetben vallásháborítási büntetnek minősíté a káromkodást, megállapítván a 122. §-ban, hogy a ki beszédek, cselekvények, nyomatványok vagy terjesztett iratok által Isten káromolja, ha ez által nyilvános botrány okoztatott, vagy veszély volt összekötve, úgy ezen büntetést egytől öt éviglen, vagy gonoszság vagy veszélyesség mellett pedig tíz évig is terjedhető súlyos börtönnel büntetessék.

Vége a magyar alkotmányos törvényhozás által az 1878. évi V. törvényekben megalkotott büntető törvénykönyv XI. fejezete szerint a káromlás szintén a vallás és annak szabad gyakorlata ellen büntettek és végségek közé soroztatott, megállapítván a 199. §-ban, ki valamely gyülekezeten nyilvános szóval vagy nyomatvány, irat, képes ábrázolat terjesztése vagy kiállításával Isten ellen intézett gyalázó kifejezések által közbotrányt okozó vétséget követ el, egy évig terjedhető fogházzal és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetetik.

Ime ennyi fázison ment át negyedfél század óta a káromkodás büntetése hazánkban, mely daczára minden szigorú megtorlásnak, mégis annyira természeté vált tőle a kevésbé művelteknél, hogy például az ötvenes években az idegen osztrák hivatalnokok és bírák is épen azért nagy ritkán alkalmazták az 1852-ik törvény szigorát, azzal indokolván a csendőrség által soronkint feljelentett eseteknél alkal-

mazott egyszerű kihágási rendbűntetést, hogy a magyar embernél második természetűé vált a káromkodás rossz szokása s így a közönséges czikornyás káromkodás gonosz szándékú büntényül nem minősíthető.

Lehoczky Tivadar.

Ebből a közleményből meggyőződhetik mindenki, hogy a káromkodás ebben a dicső magyar hazában akkor indult meg, a mikor a kálvinistaság a pogány török miveletlenséggel vadházasságra lépett a honhaza boldogítására. Ezt ajánljuk nt. Szász Gerő aa. és derék tehetségeinek szíves figyelmébe s ékesszóló oltalmába, valamint azt is, amit a jövő számban ki fogunk adni, a kálvinista köznépi házassági életének erkölcsi színvonaláról és ennek nemzetgazdászati eredményeiről. Jó csipős dolgok ezek s épen pászolnak a borvizes bor mellé, most indulván meg a kuglizás a nagy tisztetű úr kálomista prépostságában. Házsongárdban. Ergoproisit.

Kalászat

a tudomány mezején.
XII.

Diogenes azokat, kik pénzőket szakácsokra, bűnös személyek és más haszontalanságokra költik el, hasonlónak mondá a magas szirten nőtt fához melynek gyümölcsét a hollók és keselyűk bordják el és senki az emberek közül nem élvezheti. Nem emberek tehát szerinte azok, kik a gyomor-nak és torkosságának élnek.

Socrates gyakran mondja vala: „Ha az emberi nyomorúságokat összegyűjtenék s ha ebből mindenkinek egyenlő részt akarnának adni, egyszerre csak elmenne — hallgatagon — mindenki. „Azt akará a böles mondani, hogy sorsunkon siránkozva, senkire ne irigykedjünk.

Anacharsis kérdeztetvé valaki által, hogy mi volna az embernek legnagyobb ellensége, így válaszola nagyon találólag: „Ömaga önmagának.“

Midőn valakit, ki az olympiai játékokról hazájába visszatérve kérdeznének, hogy látott e sok embert? így válaszola: „Valami halom sokaságot és kevés embert.“

Aristonimus gyakran szokta vala mondani: „Ez a világ színjáték, melyben a leggonoszabbak többnyire elsőséget nyernek.“

Midőn Simonidest kérdeznék, hogy mit lát a római császárok istenítésében: „Azt ugymond — hogy istenítésük daczára neveltséges módon megölettek.“

Helyesen állítja Plato, hogy valamint a fákat, úgy az embereket is vad kinövéseiktől meg kell nyeseitünk. Mennyi kertész és fűrészre lenne szükségünk!

Aristoteles azt szokta vala mondani, hogy ez a világ kidült-bedült ház, melynek lakói folytonosan mennek és jönnek.

Valaki azt iratá a kapujára: „Ide semmi gonosz be ne jöjjön,“ mire az elmés Diogenes megjegyzé: „Hát ákor a gazdjára hogy fog bejutni?“

Mi az ember? megfelel erre Seneca állítván, hogy re-

pedt fazék, mely gondoskodás nélkül a legkisebb esésre is széthull.

Nagy Sándor midőn jeles tettei miatt isteuittették, így szóla: „Hogy ember vagyok, két okból tudom; mivel álomra és nyugalomra van szükségem. Az istenek pedig nem halnak meg, mert az álom és nyugalom a halál jelképe.“

Midőn Solon előtt valaki dicselkednék, így szóla: „Hallgass, jól tudom miből állasz; evés-ivásból és férgek zsákmányából.“

Plato az embert szelidzégre hajló állatnak nevezi, mely helyes oktatás és fegyelem által ég felé emelkedik; különböen vadabb lesz a föld összes teremtményeinél.

Lisippus kérdeztetvé, hogy mi az ember? „A tengeri viharból búnyottott hajónak mondá, mely az elsüljedést ki nem kerülheti.“

Jól mondja Cicero, hogy a ló futásra, az ökör szántásra. a kutya őrzésre, az ember pedig munkára és a nagy-szerű természet szemlélésére teremtetett.

Korunk főrendiházának ellenzékére vonatkozólag nagyon is helyesen mondja Pythagoras: „Tedd azt, a mit becsületes dolognak látsz; a köznépet ezt nem tudja megítélni; ne adj tehát semmit se dicséretére, se gyalázkodására.“

Körödi Endre,
ny. ig. tanár.

— A brassói r. kath. templom restaurálása.

A ki néhány év előtt Brassóban megfordult s látta a mult században épült r.kath. templom szegényes külsejét és még szegényebb és elhanyagolt belsejét, majd újra látva most a kívülről ugyan egyszerű de belülről annál pompásabb templom díszét és izléses célját: lehetetlen, hogy szívében a hála érzete ne ébredjen azok irántkik e nagyszerű változást létre hozták. Mert közadakozásból, a papok és a hivek kegyes adományai-ból jött létre a nagy mű. Rövid idő alatt 11583 frt és 8 krt. hozott össze a jó ügyért lángoló buzgalom, a mely összegből a restaurálás költségei éppen kilettek. A restaurálás kiterjedt a templom kifestésére, melyet a budapesti Altenbuehner és Greiner cég eszközölt 7600 frtért; továbbá új üvegfestésű ablakok lettek beszerezve Budapestről Kratzmann Ede műterméből (a 500 frt), új szószéket (1000 frt.) és oltárokat készített Kupcsay János, a hosszúfalusi állami műfagó iskola tanára. A renoválás apróbb részleteire most nem terjeszkedhetünk ki, s az akkori akadozók névsorát sem közöljük, miután ez annak idején hirlapok útján bőven leírva és közbírré téve lett.

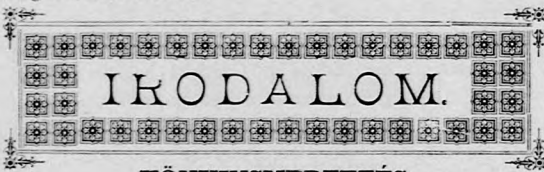
A restaurálás azonban még mindig nem teljes; — ugyanis a templom hajóban hiányzik még néhány üvegfestésű ablak, hiányzanak még megfelelő és stilszerű padok — azért is mozgalom indult e hiányok pótlására, a mely mozgalom élén ft. Schwörer Sebestyén káplán áll, a kinek köszönhető legnagyobb részt a restaurálás megindulása, és a ki most is fáradhatlanul működik és minden követ megmozdit, hogy a még hiányzó pénzt mielőbb összegyűjtse. Az ő felszólítására legujabban a következők adakoztak:

Szentpéteri János 200. Schwörer Sebestyén Janesó 100.

Ernő 54-70. Balázs Endre 48-80. Paliko Ferencz 42-90. Dr. Balázs Endre 40-10. Neunrehrer Odön 35-24. Melezer Károly 34-20. Dr. Bilinszky Lajos 30.50. Tóth István 29-20. Grusz László 23-85. Policsek Rezső 22-20. Balog József 20-50. Pater Aes Rochus 19-80. Kozma Imre 16-50. Buslig József 16-20. Bándi Vazul 16. Fejér Emanuel 15-40. Hemics József 14. Mártonffy Sándor 13-74. Albert Ferencz 13-70. Décsai Péter 13-20. Süller István 12. N. N. 12. Rockenstein Ferencz 11-60. Csató János 11-50. Szenkovics Albert 11-40. Pater Grusz Raimund 11-31. Laiber Antal 11. Bakk Endre 10-30. Both Ferencz 10. Roskozny Elek 10. Kovács János 10-8. Pfaltz Károly 10. Prokupek Sámuel 9-80. Millner Lajos 9-40. Willmann Géza 9-40. Dr. Gyárfás István Tibamér 7-20. Pater Engel Guido 7-15. Solyom Géza 7-10. Kőrödi Mihály 7. Ráduly Lajos 6-60. Lány Gyula 6-60. Német Gyula 6-60. Szabó Sándor 6-60. Tódor József id. 6-35. Liptay Ede 5-80. Gárdik Vilmos 5-80. Dr. Szuchoy Béla 5-75. Andrassy József 5-50. Lörcincz Ferencz 5-50. Hadnagy Mihály 5-50. Csoti Márk 5-50. Rápolti Ferencz 5-50. Kőrödi Endre 5-40. Bálint László 5-10. Kiss Gusztáv 5. Babinszky József 4-70. Pater Kassai Hugolin 4-70. Blaskovics. 4.64. László János 4-20. Oravecz József 4-16. Sárosy István 4-16. Székely Károly 3-60. Papp János 3-60. Hoffmann Mihály 2-75. Szekeres József 1-80. A lembényi plebános 1-10. Tamás István 1-10. összesen 1159 frt. 63 kr.

Mint e névsorból látható, az adakozók (egy kivételével) mind papok, a kik leginkább sz. misék elvégzése által segítettek elé a jó ügyet. Ha tehát még akadna valaki a ft. papság közül, a ki hajlandó lenne egy-két misét a jó célra elvállalni, vagy általában szüksége lenne intienciokra: forduljon csak ft. Schwörerhez, ő a legnagyobb szíveséggel és készséggel fog felvilágosítással szolgálni és esetleg intienciákat kijelölni.

Még csak azon óhajunknak adunk kifejezést, vajha mielőbb betegezés nyerne a szépen megkezdett mű, hogy az erdélyi r. k. egyház ismét egy szép templommal legyen gazdagabb. Faxit Deus!

»HISTORIA ECCLESIASTICA

novi foederis in usum cleri junioris concinnata a dre ANDREA BALÁS professore historiae ecclesiasticae et iuris canonici in lyceo eppali Transsylvaniensi. Indultu reverendissimi Ordinariatus Transsylvaniensis. Tomus I. et II. (363+381 f.) Albae-Carolinae. Typis Lycei episcopalis Georgius Papp. 1893. Pret. 4+4 coron.

A fent jelzett — műről a hírlapokat és folyóiratokat állandó figyelemmel kísértem, mindeddig egyetlen egy recenzió jelent meg a veterán „Magyar Allam“ hasábjain a tudós — ng — tollából. Pedig megérdemlette volna ugy a derék szerző mint kiváló műve, hogy azzal a katbol. sajtó kissé foglalkozzék. Későre szolunk mi is ugyan a műről, de mentsem ki minket a lokal-patriotismus vádjától való félelem egyrészt, másrészt meg azon tudat, hogy nálunk sokkal hivatottabbaknak kellett volna a művet bemutatni, azt érdemlegesen is-

meretni. Node most sem késő ez; legalább a Horatius-féle „nonum prematur in annum“ elv szerint járunk el jelen ismertetésünk közrebocsajtatásánál.

Balás dr. — a mint a mű előszavában „ad lectorem“ mondja, nem szándékozott történelmi művet írni, hiszen arra sem tehetsége, sem ideje elegendő. Iskolai kézikönyvet iparkodott összeállítani; nem fellengős, hanem egyszerű és könnyen érthető stílusban írva, mely a teológiát tanuló ifjuság felfogásához alkalmazkodik. És ezt gyorsan cselekedte; mert a hibákkal tele s a theologusok szemét rontó kéziratokat, melyek eleddig használatban valának, késedelem nélkül sziba kellett dobni és azok helyébe nyomtatott könyveket nélkülözni. A történelmi anyagot, a menyire az lehetséges vala, összevonta, nehogy az ifjak tehetségét és szellemi tárbázát a kelletténél több anyaggal túlterhelje, elnyomja.

Ime, Balás célja s művének tervezete.

Midőn Aristotelest egykor kérdezék, hogy miképpen lehetne egy könyvnek értékét legjobban megítélni, a böles tagarita így felelt: A könyv jó, ha annak szerzője mind a azt elmondja, a mit el kell mondani, — ha csak azt mondja el a mit okvetlenül el kell mondani s ha ugy mondja el, a mint azt el kell mondani. Az Aristoteles által felállított kánon szerint; foglalkozom tehát Balás művével, mely ifjuságnak van szánva; mert minden más könyv túllepthei az Aristoteles által felállított korlátokat, de egy iskolák használatára szent könyvnek okvetlenül azok keretén belül kell maradnia.

Tekintsük meg a művet kissé behatóbban.

A bevezető rész (pars introductoria) alaki és anyagi. Amaz elég általános vonásokban tárgyalja mindazon kelleket, melyek az egyháztörténelemnek, mint ilyennek előleges megismeréséhez szükségesek; a materialis rész pedig a Krisztus előtti kor vallásos elveit és nézeteit tünteti fel. (1—33 f.)

Balás követve az egyházhistorikusok által megállapított s ugy látszik meg nem változtatható rendszert, művét illetőleg a tárgyalandó történelmi anyagot 6 periodusba osztja be s ezen periodusok mindenikét ismét 6 szempontból dolgozza fel. Mellözöm ezek felsorolását, hiszen többé-kevésbé mindnyájan ismerjük azokat; s inkább azt a kérdést vetem fel, vajjon Balás mind a azt elmondja-e ezen periodusokban és ezen periodusokról, a mit el kell mondania?

Mielőtt ezen kérdésre direkt feleletet adnék, be kell vallanom s — non pudet me fateri, hogy minden oly műben, mely hazamat és nemzetemet is érdekli, s melyben hazának és nemzetemnek is lényeges szerep jut osztályrészeül, ezen hazamat és nemzetemet némi előszeretettel szeretem tárgyalva látni. Ez kötelessége minden írónak, de kiválóan a historikusnak. S ha Balás művét minden tekintetben jónak, kiválónak kell tartanom a mint ezt tartom is, lelepszetlenül egyuttal azt is meg kell mondanom, hogy Magyarország egyháztörténelmét ő is követve író elődeit — a regisablonban tárgyalja. Elmondja szt. István megtérését s ennek előzményeit — bizony szükmarkuan, elmondja a reformáció elterjedését s graszálását elmond — hűséggel és szakszerűen — még egyet s mást, mi nagyon helyén van; de hát csak éppen ennyit. Erdélyi egyházmegegyénk is kap néhány — sort. Mondok példát; hiszen művét át meg átolvastam s így a bírálói tisztre félig-meddig kompetens vagyok. A többi nemzeteknek oly sok szent férfiat tárgyalja, hogy a szegény theologus a martyrologiumot egészen betanulja, de szt. Gellértről — az első magyar szentéről, szent Erzsébettről egy árva szó sincs. Nagy Lajos, Hunyady János, Kapisztrán János neveit sem láttam. A hirneves magyar tudósok közt fel van sorolva pl. Josephus Grósz „omtime laudatus propter opus suum: Introductio in libros V. et N. T. 1879.“ (II. 361.) ott van Paulus Fonyó; de balhatatlan Bathány, Fogarasi tudós püspökeink műveit a feledés homálya borítja; még nevék sem szerepel. Ments' Isten, hogy az általam nagyrebcsült Josephus Grosz vagy Paulus Fonyó érdemeit kissébbíteni avagy épen kétségbe

vonni merészkedném, de Batthyány Ignác és Fogarasi Mihály ott, hol ők vannak csak, elérnek egy gyékényen“. Node nem folytatom, csak arra a megjegyzésre szorítokom hogy hazai egyháztörténelmünkre a t. szerző több gondot fordíthatott volna. Általában azonban el kell ismernem, hogy Balás mindazt büszgesen és elég terjedelmesen mondja el, a mit az egyháztörténelmet tanuló theologusnak az egyház sorsáról — akár Franciaországban, akár Mexikóban tudnia kell.

A jó könyv második feltétele, hogy csak a t. mondja el, a mit okvetlenül el kell mondani. E tekintetben — per excessum — a szerzőt enyhébb vád terheli. S ha már vádról van szó, bűn is van; de ezen bűn nem az övé. Ezen bűn az egyháztörténelmünk eredeti bűne, melynek káros következményeit fel is sorolom. Hasonlattal élek. Nem attól növekedik és erősödik testünk, a mit megeszünk, hanem attól, a mit megemészteni bírunk. A szellem is ilyen szerű hatás alatt áll. Nem attól gyarapodik és élesbedik, a mit bele tömünk, hanem attól, a mit feldolgozni és értékesíteni képes. Sajnos, hogy a historia ecclesiastica tankönyvírói ezen a mily egyszerű, ép' oly fontos szabályt a legtöbb esetben figyelmen kívül hagyják. Non scholae, sed vitae discimus. És szeretném én tudni, hogy a praktikus életben mi hasznát veszi a pap a száz meg száz eretnekiség és schisma tudományos méltatásának és boncolásának? A t. szerző pl. a manichaeismust 5 egész oldalon (I. 126—130) roppant tudományos apparatussal tárgyalja, holott már a 127 oldalon egész őszintén bevallja: „sufficit nobis scire doctrinam ejus (scil. Manetis) fuisse fabulam et commentum risu dignum.“ De ha fabula és commentum risu dignum, miért kell azzal legalább is 3—4 tanórát elvesztegetni, eltekintve attól, hogy a szellemi retorta ebből az életbe a néven kívül semmit sem szűr át? És így van ez per longum et latum minden egyháztörténelemben. A kompendiumokban talán helyén is van; de iskolai kézikönyvben soha. Ettől a czopfrendszertől is ideje volna eltérni s a sok ostoba és együgyű s így tehát el is temetett s csak a történelemben kísértgető haerezisek és schismák bemagolása helyett egyházunknak civilizáló és humanistikus működésére több súlyt helyezni. A praktikus élet is mellette érvel.

Balás az Aristoteles által felállított harmadik követelménynek — szívesen ismerem el — kiváló sikerrel felelt meg. A tárgyalandó anyagot úgy mondja e', a mint ezt elmondani kell. Latin stílusa egyszerű, folyékony s éppen ezért vonzó s könnyen érhető. Nem használ meteres s így sok fejtörést okozó körmondásokat; rövid és kerekded mondatok jellemzik előadási módját. Egyre azonban a t. szerzőt figyelmeztetnem kell. Valamint a magyar nyelv már régóta elvetette a latinismusokat, úgy a latin nyelvből is kiküszöbölendők az u. n. magyarismusok, melyek a t. szerző művében a latin stílust bosszantólag rúttják. Pl. „Sacerdotes ethnici in periculum positi sunt . . .“ (I. 65.) Jobb volna nézetem szerint: periculum inierunt. Vagy: „ . . . utraque consuetudo in vita permansit“ (I. 114.) Sokkal jobb: viguit, illetőleg vigebat. „Episcopus judicare jure habet,“ (I. 116) e helyett: E. judicandi j. b. stb. Magyarismusok: „ . . . episcopus Maximilianus qua martyr obiit“ (I. 61.) „Christiani . . . proclamatii sunt qua atheistae“ (I. 65.) „Creescens philosophus . . . accusavit religionem eorum ceu absurdam“ (I. 66), „ . . . doctrina et fides . . . ceu dogma declaratum est.“ (I. 365.) stb. Ugyan mire való ez a qua meg ceu? Teljesen feleslegesek; sőt a klasszikus latinság szabályai szerint helytelenek.

Vannak a műben még hibák, melyeket a lapsus calaminae vagyok hajlandó tulajdonítani. Így: „non satis mirari potest divina providentia in hoc facto“ (I. 47.), „Hadrianus Hierosolimam renascentem . . . destrui et everti jussit“ (I. 54.), „in dialogo suo“ (I. 66.) „Comitia . . . agnovit“ (II, 243) stb.

Az idézetek minden könyvben pontosan megjelölendők s szóról szóra adandók; hiszen azok nem haszontalan flos-

kulusok, mik csupán diszítésül szolgálnak, hanem a további kutatás és önképzés hathatós motorai. A t. szerző Tacitust citálja (I. 58), de egészen kifordított alakban. Aztán azt mondja, hogy az idézett részlet az Annalium I. 15 fejezetében foglaltatik, holott a XV. könyv 44 fejezetében fordul elő, hol Tacitus Nero uralkodását s a keresztények iránti gyűlöletét írja le. Ismét: „Quicunque ergo salvus esse vult, ante omnia opus est, ut teneat catholicam fidem . . . quam uisi . . . servaverit, . . . peribit.“ Zárjel közt: (ex Brev. Rom.) Igaz, a breviáriumban is recitáljuk a de ca dominica-kban, de az idézett tételt a „Sym-bolum athasianum“ bekezdő sorait képezi.

Ennyiben referáltam Balás művéről. Teljesen nyugodt vagyok a tekintetben, hogy részrehajlás vagy kedvezés vádját süjtethatna. Tiszta őszinteséggel mondtam el objectiv véleményem; egészen háttérbe szorítva és mellőzve az egyéni érzelmeket, melyek pedig a mai kritizálást olyannyira jellemzik.

Azt mondta valaki: az igazságos kritikus legyen olyan, mint a borotva; az éle legyen kifelve, hogy jól meshessen s ergo tisztíthasson; ám a háta is legyen széles, hogy no ezt már kihimeznem felesleges. Ez utóbbi tulajdonság — há! Istenek! — ez idő szerint superabundanter meg van bennem. az előbbiről itéletet mondani igen t. olvasóim vannak hivatva.

Summa summarum, Balás dr. művét, mely sok tanulmány és fáradság eredménye, a legjobb lélekkel ajánlom, kivált hittani intézeteinknek, melyek — mint a t. szerző is előszavában megjegyzi, hibás és szemrontó kézi atokkal küldőnek. A kiállítás megfelelő s még jobb volna, ha kevesebb sajtóhiba éktelekednék abban. De így is jó eredménynyel használható.

Végül szívemből kívánom: vajha Balás barátom e műve a méltán megérdemelt elismerésben és pártolásban részesüljen. Bizony, méltó arra a legnagyobb mérvben. Z. A.

— **Irodalmi jelentés.** XIII. Leo Pápa költeménei. XIII. Leo pápa szellemi nagysága sokkal ismertebb, semhogy alkotásainak maradó becseire még külön is fel kellene hívni a figyelmet.

Levelei és körlevelei már régebben megjelentek a Sz. István társulat kiadásában. Költeményeinek magyar fordítását most bocsátom az olvasó közönség rendelkezésére aron reményben, hogy ez által, főleg az ifjuság életében oly fontos és irodalmunkban mégis oly gyengén képviselt verses könyvek számát hasznosan növelem és az ifjuság szívében szent Atyánk, hitünk eme talpköve iránt a hódolat és ragaszkodás érzelmét erősítem. E czélből még jónak láttam bevezetéként szent Atyánk életének és működésének rövid ismertetését is közölni.

Igy azt hiszem, hogy ifjusági olvasmányul, vizsgálati, névnappi stb. ajándokul vallásos tartalma, díszes kiállítása és jutányossága igen fogja ajánlani.

Ára 8 ív terjedelemben, igen szép papíron, díszes kiállításban fűzve 70 kr.; diszkötésben, aranyfémzettel 1 ftt. 20 kr.

Eger, 1894.

Dr. Greksa Kázmér,
eist. r. áldozópap, okl. főgymn. tanár.

Napi események köréből

— **AZ ERDÉLYI RÓM. KATH. IRODALMI TÁRSULAT** választmánya f. hó 4-én d. u. 4 órakor a „Közművelődés“ szerkesztőségi irodájában gyűlés tart, melyre a t. tagokat tisztelettel meghívja az o i n ö k s é g.

— **Csődvizsgálat.** Az erdélyi egyházmegye papnő-

vendékei sorába felvétetni óhajtó VI VII és VIII gym. osztályt végzett tanulók ez uton is július hó 3-án fog Gyulafehérvárt velök megtartani. Bővebb felvilágosítással az egyes gym. igazgatóságok szolgálnak.

— **Felméri Lajos** a kolozsvári egyetemen a paedagogia tudós professzora, múlt hó 22-én meghalt. A java erejében levő tudós paedagogus váratlan halála mindenféle általános sajnálatot és részvétet idézett elő. Bár nem tartozott a katolikus tanfériak sorába, meghajoltunk érdemei s különösen tudományos készsége előtt, a melyet részben külföldön szerzett magárak, különböző országokban, s amelyet nagy ügybuzgalommal igyekezett a magyar oktatásügy javára értékesíteni. Fő érdeme, hogy a magyar nemzeti szellemet igyekezett a paedagogiába beültetni s azt teljesen magyar nemzeti irányban s ily alapon, egész önálló felfogással fejleszteni. Mint professzor és mint a közélet egyik tevékeny férfia egyként jeleskedett. Irodalmi munkálkodása igen jelentékeny. Legkiválóbb munkái az Angolország közoktatásáról írt műve, melylyel az akadémia nagy jutalmát nyerte meg s legutóbb írt nagy feltűnést keltett munkája: „A neveléstudomány kézi könyve.” Bár éppen e művében nem egyszer érzékeny összeütközésbe jön a mi irányelveinkkel, mégis elismerjük érdemeit és kegyelettel áldozunk emlékének.

— **Felhívás a tanítókhöz.** Vettük és közöljük a következő püspöki magas leiratot. „Az országos kath. tanítói segélyalap központi bizottságának elnöke azon tanítók részére, kik a nevezett segélyalaphoz tagjai és az alapszabályok 8 és 15 §-ai értelmében ösztöndíjak és segélypénzek elnyerhetésére jogosultak, a következő felhívást, illetve utasítást küldötte hozzám: 1.) A folyamodó tanítók kellően felszerelt folyamódványaikat az alapszabályok 20 §-ának c.) pontja szerint az espereskerületi alap gyűjtő bizottság illetve az esperesi hivatal utján hozzám folyó évi július hó 10-ig indokolt javaslat kíséretében terjeszszék be. 2.) A folyamódvány maga a benne foglalt adatok és indokok hitelesítése végett az illetékes plebános által aláírandó. Ezen ily alakban való hitelesítést semmiképpen, sem működési bizonyítvánnyal helyettesíteni nem lehet. 3.) Mindazok kik az utolsó három év valamelyikében támogatásban részesültek, a segélypénzek ez idei kiosztásánál segélyre nem számíthatnak. 4.) Azon folyamódványok, melyekhez tagsági könyvecské nincsen mellékelve, vagy melyek nem az egyházmegyei hatóság utján, vagy a kitűzött határidőn túl érkeznek be, nem fognak figyelembe vétetni. Felhívom a főtisztelendő esperesi hivatalt, hogy kerülete tanítóit ezen pontok szerint utasítani és azoknak megfelelően a folyamódványokat hozzám felterjeszteni sziveskedjék. Karolyfehérvárt, 1894. május hó 26-án † *Ferencz* püspök.”

— **Maros-Tordamegye felírata.** Maios-Tordamegye elhatározta, hogy az egyházi vagyon államosítását kérelmezni a képviselőháztól és ezen kérelmének támogatására átiratilag keresi meg a törvényhatóságokat. No lám, mikor az egész ország aggódik Erdély szerencsétlen nemzetiségi viszonyai miatt, mikor lázadás kitörésétől félünk, a marosvásárhelyi kálomista urak pompásan érzik magukat; nekik legnagyobb bajuk az, hogy az egyháznak vagyona van. Azt

hitte az ember, hogy különféle kormányintézkedéseket fognak az erdélyi hatóságok javaslatba hozni a fölforgatott béke helyreállítására, a nemzetiségek közti surlódás megszüntetése érdekében s e helyett most nincs más gondjuk, mint hogy az egyház megfosztassék azon vagyontól, melynek a haza kulturája, szegényügye oly sokat köszön. Hja, ez a liberális hazafiság!

— **Pályázat.** A kászon-ujfalvi r. kath. segédkantortanítói állomás üresedésbe jövén, arra a következő feltételek mellett pályázat hirdettetik: Jövedelmei: 1. rozsképe 54 kalangya, 2. zabkepe 53 kalangya, 3. ospora 20 forint o. é. (40 korona), 4. stóla átlag 28 frt. (56 kor.) 5. 32 szekér eleges tűzifa, 6. az iskola tőke kamatjából 100 frt. (200 kor.) 7. favágó napszám 30. 8. új lakás, mely áll: 2 szoba, konyha és kamrából; 9. van istállója, csűrre és két veteményes kertje. Kötelességei: A kántori teendőkből segedkedni, az I. és II. vegyes osztályt önállóan vezetni. A személyesen megjelenők előnyben részesülnek. Pályázni szándékozók folyamódványukat július hó 10-ig alattirt lelkészi hivatalhoz küldjék. A harangozások, templom takarítás és sekrestyési teendők egy rendes harangozó által végeztetnek. Az első év próba év leendő. Kászon-Ujfalu, 1894. május 25. Veres István isk. széki elnök. Csoboth István isk. széki jegyző.

— **Pályázat.** Az Udvm. lengyelfalvi róm. kath. kántortanítói állomás, nyugdíjazás következtében megüresedvén, arra pályázat hirdettetik. Ezen állomás évi jövedelmei ezek: 1) őszi buzakepe 10 kalangya, 2) tavaszi zabkepe 60 kalangya, 3) pénzber (ospora) 23 frt m. és o. ért. 4) kemény tűzifa 25 terü. 5) tandij az iskolásoktól, mintegy 10 frt. m. és o. é. 6) stólaris jövedelem évi átlagban 15 frt. m. és o. é. 7) alapítványi szt, misék után 2 frt 70 kr. 8) m. és o. é. iskolai magtár kamatból 25 nagy véka szemes gabona, 9) állampolgár lesz 80 frt (160 korona m. és o. é. 10) a hármass forgó határban van: 1 hold s355 ööl szántó és 1402 ööl kaszáló, 11) a faiskola széna-fűvének évi haszonélvezete, 12) a kántori lakás mely építési folyamatban van, áll: 3 szoba, kamra, és pincéből. A telken van még egy csűr, alatta istálló, szin, és sertésollal, s ez, és a lakház körül veteményes-gyümölcsös kerttel. Kötelességek: A mindennapi és ismétlő tankötelesek szabályszerű tanítása, a kántori sekrestyési és harangozó teendők végzése, mely utóbbiért harangozóit kévét kap, és pénzt a temetésekkor. Pályázók felhívhatnak, hogy keresztlevél, oklevél és működési bizonyítványaikkal kellően felszerelt kérvényeiket folyó évi június hó 17-ig bezárólag, alulírtához nyújtsák be. Kelt Lengyelfalván, U. p. Székely Udvarhelyi 1894. május hó 27-én. Kocsag Ignác, lelkész, iskolaszéki elnök.

— **Pályázat.** A maros-portusi róm. kath. kincstári kántortanítói állomásra pályázat hirdettetik. Rendes fizetés évi 300 frt. Orgonálási átalány évi 21 frt. A kényelmes lakás áll két szobából, konyha és kamrából és egy tágas pincéből. A tanítói lakás mellett van egy veteményes kert, de gazdasági épületek még nincsenek. Pályázók tanképesítő oklevéllel kellően felszerelt s a nagymélt. Pénzügyministeriumhoz címzett kérvényöket f. évi június 22-ig Püspök Urunk Ó Excellenciájához, mint legfőbb Igazgatóhoz nyújtsák be. Kelt Maros-Portuson Gyulafehérvárt mellett, 1894. június hó 1-én. T a k ó B e l a, iskolaigazgató.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: ZLAMAL AGOST.

Szerkesztőtársak: BALINTH GYÖRGY, Dr. CSERNI BELA, FEJÉR GERŐ, VASS ALBERT.